אִם בְּמַתָּנָה נוֹטְלָן – את הבני חורין, האם **לֹא כְּדֵי יָפֶה כֹּחוֹ**, שיוכל לגבות חובו ממשועבדים. וכן אלמנה זו יפה כוחה לגבייה מהלקוחות, אם לא תפרש בשטר מכירתה לשם מה מכרה. כי הרי טורפים מלקוחות רק לכתובה ולא למזונות, ואם תפרש שמכרה לכתובה, שוב לא תוכל לטרוף למזונות, אבל אם לא תפרש, תוכל לטעון שמכרה רק למזונות ובעת גובה לכתובה. אולם כדי שהיורשים לא יפטרו עצמם מלשלם כתובתה בשיש להם קרקע, ויטענו שמכרה לכתובה, ונקבל טענתם משום שהנכסים בחזקתם, תעמיד עדים על מה שמכרה למזונות.

* * *

הגמרא מבררת את סדר מכירת האלמנה למזונות: **כֵּיצַד מוֹכֶרֶת** האשה למזונות. **אָמַר רַבִּי דָּנִיאֵל בַּר רַב קְטִינָא אָמַר רַב הוּנָא**, האשה **מוֹכֶרֶת** קרקעות בפעם **אַחַת** לְמזונות **שָׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ**, **וְהַלּוֹקֵחַ** לא יתן לה את כל מעות המקח מיד, אלא **מְפָרְנֵס** – נותן לה מעות כדי מזונותיה **אַחַת לְשִׁשִּׁים יוֹם** עבור החודש הבא. **וְרַב יְהוּדָה אָמַר, מוֹכֶרֶת** היא בפעם אחת לְמזונות **שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, וְלוֹקֵחַ מְפָרְנֵס אַחַת לְשִׁשִּׁים יוֹם.**

הגמרא מביאה ברייתות כדעת שניהם: **תַּנְיָא כַּוָּותֵיהּ דְּרַב הוּנָא, מוֹכֶרֶת לִשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ וְלוֹקֵחַ מְפָרְנֵס אַחַת לְשִׁשִּׁים יוֹם. וְתַנְיָא כַּוָּותֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה, מוֹכֶרֶת לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים וְלוֹקֵחַ מְפָרְנֵס אַחַת לְשִׁשִּׁים יוֹם.**

אָמַר אַמֵּימַר, הִלְכְתָא, מוֹכֶרֶת לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, וְלוֹקֵחַ מְפָרְנֵס אַחַת לְשִׁשִּׁים יוֹם, כרב יהודה. אָמַר לֵיהּ רַב אַשִׁי לַאֲמֵימַר, דְּרַב הוּנָא מַאי – מדוע דחית את דבריו, **אָמַר לֵיהּ** אמימר, **לֹא שְׁמִיעַ לִי** דבריו, **כְּלוּמַר**, אמנם שמעתי את דבריו, אלא **שֶׁלֹּא סְבִירָא לִי**, ולא קיבלתי את דבריו.

* * *

בָּעוּ מִינֵיהּ מֵרַב שֵׁשֶׁת, אלמנה המוֹכֶרֶת קרקע של יתומים לְמזונות, ואין ליתומים עוד קרקע לכתובתה, **מַהוּ שֶׁתַּחֲזוֹר וְתִטְרוֹף** מהלקוחות את הקרקעות שמכרה למזונות, ותמכרם לְפרעון **הִכְתּוּבָּה**. מבארת הגמרא: **קָמִיבַּעְיָא לְהוּ** – הספק הוא בְּביאור דינו **דְּרַב יוֹסֵף, דְּאָמַר רַב יוֹסֵף, אַרְמַלְתָּא דְּזַבְּנִין** – אלמנה שמכרה קרקע של היתומים למזונות או לכתובה, וקיבלה אחריות על הקרקע, ובא בעל חוב של בעלה וגבה את הקרקע מהלקוחות, **הַאֲחֲרָיוּת** של הלקוחות מוטלת **אַיְתְמֵי** – על היתומים ולא על האלמנה, **וְכֵן בֵּי דִּינָא דְּזַבְּנִין** – שמכרו קרקע של יתומים באחריות לצורך גבייה, והבעל חוב גבה את הקרקע מהלקוחות, **אַחֲרָיוּת** הלקוחות מוטלת **אַיְתְמֵי** ולא על בית דין, שהאלמנה ובית דין שלוחים של היתומים, והחוב מוטל עליהם. ויש להסתפק **מַאי** – מה הדין באלמנה שמכרה קרקע לכתובה, האם **כֵּינָן דְּאַחֲרָיוּת אַיְתְמֵי**, והיא רק בשליחות היתומים מכרה, לכך **טָרְפָא** – היא גובה מהלקוחות, והם יחזרו על היתומים. **אוֹ דִלְמָא, מָצֵי אָמְרֵי לָהּ** – יכולים הלקוחות לטעון, **נְהִי דְּאַחֲרָיוּת דְּעָלְמָא לֹא קַבִּילַתְּ עֲלָוְךְ** – אמנם אחריות על גביית בעלי חובות אחרים מאתנו, לא קיבלת על עצמך, אבל **אַחֲרָיוּת דְּנַפְשָׁךְ** – שאת לא תוכלי לגבות לצורכך מה שמכרת לנו, **מִי לֹא קַבִּילַתְּ** – האם לא קיבלת על עצמך, ואין לך להוציא את הקרקע מידינו.

אָמַר (ליה) [לָהּ] רב ששת, **תְּנִיתוּהָ** – שנינו דין זה בברייתא, האלמנה **מוֹכֶרֶת וְהוֹלֶכֶת** למזונותיה, **עַד** שישאר קרקע רק **כְּדֵי כְּתוּבָּתָהּ**, וקרקע זו תשייר, **וְתִהְיֶה סָמֻךְ לָהּ** – ותסמוך עליה, **שֶׁתִּגְבֶּה כְּתוּבָּתָהּ מִן הַשָּׁאָר** – ממה שלא מכרה. ויש לדייק, **שְׁמַע מִינָּהּ**, שרק אם **שַׁיְּירָא** – שיירה קרקע, **אִין** – תוכל לפרוע כתובה ממנה, אבל אם מכרה הכל למזונות **וְלֹא שַׁיְּירָא** שום קרקע, **לֹא** תוכל לחזור ולגבות מהלקוחות לכתובתה, מפני שאחריות עצמה היא מקבלת.

דוחה הגמרא: איך ניתן לפשוט מהברייתא, **וְדִלְמָא** דברי הברייתא אינם מהדין אלא **עֲצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לָן**, שלא תחזור ותגבה מהלקוחות לכתובתה, כדי **דְּלֹא לִיקְרוּ לָהּ** העולם **חַדְרִינָתָא** – אשה שחוזרת וגובה מלקוחות. עונה הגמרא: **אִם כֵּן** שכוונת הברייתא רק להשמיע עצה טובה, **לֵיתָנֵי** – שתשנה רק **שְׁגוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ מִן הַשְּׁאָר, מַאי** – ומדוע הוסיפה הברייתא **סָמֻךְ לָהּ**, שמשמע שסומכת לכתובתה רק על מה ששיירה, **שְׁמַע מִינָּהּ, שאם שַׁיְּירָא, אִין** – גובה ממה ששיירה, אבל אם **לֹא שַׁיְּירָא, לֹא** תוכל לגבות כתובתה מהקרקע שמכרה ללקוחות.

הגמרא מבארת דין מוכר החוזר מהמקח משום שלא הוצרך לדמים: **אִיבַּעְיָא לְהוּ**, אדם **דְּזַבֵּן** – שמכר שדהו, וידוע לכל שמכר כדי לקנות במעות דבר מסוים, **וּלְאַחַר** המכירה חזרו בהם המוכרים של הדבר המסוים מכוונתם למכרו, ונמצא **שֶׁלֹּא אִיצְטְרִיכוּ לֵיהּ זוּזֵי** – שלא הוצרך למעות, ורוצה לחזור בו ממכירת השדה. האם מחמת כך **הֲדְרֵי זְבִינֵי** – יכול לחזור בו מהמכר ותחזור השדה למוכר, **אוֹ לֹא הֲדְרֵי זְבִינֵי**.

הגמרא רוצה לפשוט את הספק: **תָּא שְׁמַע, דְּהָהוּא גַּבְרָא דְּזַבֵּן אַרְעָא** – שמכר קרקע **לְרַב פָּפָּא**, והיה ידוע שמוכר כיון **דְּאִצְטְרִיכוּ לֵיהּ זוּזֵי לְמִיזְבַּן תּוֹרֵי** – לקנות שוורים, **לְסוֹף** חזרו בהם מוכרי השוורים, **וְלֹא אִיצְטְרִיכוּ לֵיהּ זוּזֵי, וַאֲהַדְרֵיהּ נַיְהֲלֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַרְעֵיהּ** – והחזיר רב פפא את הקרקע למוכר. ומוכח שבאופן זה בטל המקח. דוחה הגמרא: שמא **רַב פָּפָּא** לא החזיר את המקח מן הדין, אלא **לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין הוּא דְּעָבֵד** שהחזירה לו, ואין הוכחה שכך הדין.

ראיה נוספת לפשוט את הספק: **תָּא שְׁמַע, דְּהָהוּא בַּצּוֹרְתָא** [–יוקר הבא פתאום מחמת מחסור בתבואה] **דַּהֲוָה** [–שהיה] **בִּנְהַרְדְּעָא, וַבְּנִינְהוּ כּוּלֵּי עָלְמָא לְאַפְּדָנְיֵיהוּ** – מכרו כולם את בתיהם, כדי לקנות תבואה. **לְסוֹף** קודם שקנו תבואה, **אָתוּ חִטֵּי**, ושוב הוזלו החטים, ונמצא שמכרו בתיהם שלא לצורך, **וְאָמַר לְהוּ רַב נַחְמָן, דִּינָא הוּא דְּבטל** המקח **וְהָדְרֵי אַפְּדָנֵי לְמָרְיֵיהוּ** – והבתים חוזרים למוכרים. ומוכח, שהמוכר לצורך דבר מסוים, ולבסוף אינו נצרך לו, בטל המקח. דוחה הגמרא: אין המעשה שם דומה לנידון שלנו, כיון **דְּהָתָם, נְמִי זְבִינִי בְּטָעוּת הֲווּ** – גם בשעת מכירת הבתים, המכר היה בטעות, מפני **דְּאִינָּלֵאי מֵילְתָא** – הוברר הדבר דְּכבר בזמן המכר, **אַרְבָּא בְּעָקוּלֵי הֲוָה קַיְימָא** – הספינה שהביאה את החטים לנהרדעא הלכה בעיקול הדרך מחמת גאות הנהר, ולכך לא ראוה ולא ידעו שעתידה לבוא, ואם ידעו המוכרים שהספינה נעקרה ממקומה ועתידה לבוא, לא היו מוכרים בתיהם כלל. אבל בנידון שלפנינו רק לאחר המכר התחדשה סיבה לביטול המקח, ואפשר לומר שאין המקח בטל.

הגמרא מוכיחה שכך היה המעשה: **אִי הָכִי** שמדובר שהיתה הספינה בדרך, **הַיְינוּ** – מובן מה **דְּאָמַר לֵיהּ רָמֵי בַּר שְׁמוּאֵל לְרַב נַחְמָן, אִם כֵּן** – לדבריך שבטל המקח, **נִמְצָאתָ מַכְשִׁילָן** [–יגרם מכשול] **לָעֲתִיד לָבֹא**, כשתהא בצורת בנהרדעא וירצו אנשים למכור את בתיהם, לא יקנו מהם, מחשש שיבואו ספינות שכבר בדרך ויתבטל המקח, **וְאָמַר לֵיהּ** רב נחמן, **אֲטוּ כָּל יוֹמָא בַּצּוֹרְתָא שְׁכִיחָא** – וכי כל יום הבצורת מצויה בנהרדעא, שאתה חושש שאם נפסוק כן יחששו האנשים מלקנות בשעת הבצורת. **אָמַר לֵיהּ** רמי בר שמואל, **אִין, בַּצּוֹרְתָא בִּנְהַרְדְּעָא מַשְׁכָּח שְׁכִיחָא** – הבצורת מצויה בנהרדעא, ויש לחשוש למכשול. אבל אם נאמר שהמעשה היה באופן שלא היו ספינות בעיקולי הדרך, אלא שבאו חטים ממקום קרוב לאחר המקח, או שבאו חטים רק למוכרי הבתים, לא היה רמי בר שמואל אומר שזה מצוי, כיון שאינו מצוי, ורק אם ביטול המקח היה מחמת ספינות שבדרך, מובן שאמר שזה מצוי.

וְהִלְכְתָא – ההלכה היא, **נַיְהֲלֵיהּ וְלֹא אִיצְטְרִיכוּ לֵיהּ זוּזֵי, הֲדְרֵי זְבִינֵי.**

משנה

בעל חוב הבא למכור מנכסי הלוה יכול למכור רק בבית דין.

המשך בעמ' קסז

במשנתינו יתבאר מתי הקילו לאלמנה למכור מקרקעות בעלה שלא בבית דין.

אַלְמָנָה בֵּין מִן הָאֵירוּסִין – שמת הארוס לאחר שהתארסה, שיש לה כתובה ואין לה מזונות, **בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין** – שמת בעלה אחר שנשאה, שיש לה אף מזונות, כשמוכרת מנכסי בעלה מה שחייב לה, **מוֹכֶרֶת אף שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין מומחים.** אלו דברי חכמים. **רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר,** אלמנה **מִן הַנִּשּׂוּאִין,** שיש לה אף מזונות, **מוֹכֶרֶת** למזונות **שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין מומחים,** שתיקנו חכמים שלא תצטרך לישל ולהתענות עד שיזדקקו בית דין למכור את הקרקעות. אבל אלמנה **מִן הָאֵירוּסִין,** שיש לה רק כתובה, **לֹא תִמְכּוֹר** לכתובתה **אֶלָּא בְּבֵית דִּין מומחים, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהּ זכות לגבות מְזוֹנוֹת, וְכָל שֶׁאֵין לָהּ מְזוֹנוֹת, לֹא תִמְכּוֹר אֶלָּא בְּבֵית דִּין מומחים.**

* * *

גמרא

הגמרא מבררת את טעמם של חכמים: **כְּשֶׁלָּמָּא** אלמנה **מִן הַנִּשּׂוּאִין** התירו לה למכור שלא בבית דין, **מִשּׁוּם מְזוֹנֵי** – שלא תצטרך להמתין למזונותיה,

אֶלָּא אלמנה מִן הָאֵירוּסִין שאין לה מזונות, מַאי טַעְמָא לא הצריכוה למכור בבית דין כמו כל בעלי החובות. אָמַר עוּלָּא, תִּיקְּנוּ חכמים מָשׁוּם חִינָּא – כדי שירבה חן האנשים בעיני הנשים וירצו הנשים להנשא להם, שתוכל אלמנה למכור לכתובתה שלא בבית דין. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, הטעם, לְפִי שֶׁאֵין אָדָם רוֹצֶה שֶׁתִּתְכַּוֵּוה אִשְׁתּוֹ בְּבֵית דִּין, ורצונו שתמכור לכתובתה אף שלא בבית דין. מבארת הגמרא: מַאי בֵּינַייהוּ, אִיכָּא בֵּינַייהוּ, האם גְּרוּשָׁה יכולה למכור שלא בבית דין. לְמַאן דְּאָמַר [–עולא] שהטעם מָשׁוּם חִינָּא, גְּרוּשָׁה נַמִּי בָּעֲיָא חֵן, כלומר, כיון שהוא תקנת חכמים להרבות חן, ולא מאהבת הבעל, ממילא אף בגרושה תיקנו כן. אבל לְמַאן דְּאָמַר [–רבי יוחנן] שהטעם לְפִי שֶׁאֵין אָדָם רוֹצֶה שֶׁתִּתְכַּוֵּוה אִשְׁתּוֹ בְּבֵית דִּין, הסכמתו היא רק לאלמנתו, אבל גְּרוּשָׁה לֹא אִיכְפַּת לֵיהּ שתתבזה, ואינו רוצה שתמכור שלא בבית דין.

הגמרא מביאה ראיה לרבי יוחנן: תְּנַן במשנה בסמוך, וּגְרוּשָׁה לֹא תִּמְכּוֹר אֶלָּא בְּבֵית דִּין. בְּשֶׁלָּמָּא לְמַאן דְּאָמַר שהטעם לְפִי שֶׁאֵין אָדָם רוֹצֶה שֶׁתִּתְכַּוֵּוה אִשְׁתּוֹ בְּבֵית דִּין, מובן שגְּרוּשָׁה לֹא אִיכְפַּת לֵיהּ שתתבזה, ולכן תמכור רק בבית דין, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר מָשׁוּם חִינָּא, הרי גְּרוּשָׁה נַמִּי בָּעֲיָא חֵן, ומדוע מוכרת רק בבית דין. דוחה הגמרא: הָא מָנִי – משנה זו דעת רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, שסובר שלא תיקנו משום חינא שתוכל למכור שלא בבית דין, אלא משום עיכוב מזונותיה. מקשה הגמרא: אִי רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָא תָּנָא לֵיהּ רִישָׁא – הרי כבר שנה במשנתינו, מִן הָאֵירוּסִין לֹא תִּמְכּוֹר כו' אלא בבית דין, ונלמד מכך שגם גרושה מוכרת רק בבית דין, ומדוע שנה שוב דין זה בגרושה. מתרצת הגמרא: אם היה כותב רק דין אלמנה מן האירוסין, מַהוּ דְּתֵימָא, אֶלְמָנָה מִן הָאֵירוּסִין הוּא דְּעדיין לא היה לה חיבת ביאה, לֹא נָפְשׁ חֵן דִּידָהּ – טעם תקנת חינא לא גדול אצלה, כיון שאין הנשים נמנעות מלהנשא אם היא צריכה לטרוח, ולכן אמרו שתמכור בבית דין, אֲבָל גְּרוּשָׁה דְּהיה לה חיבת ביאה נָפְשׁ חֵן דִּידָהּ, שהנשים ימנעו אם היא צריכה לטרוח אִיכָּא תִּיבְעֵי חֵן, ואף רבי שמעון יודה שתמכור שלא בבית דין, לכך פירש שאף גרושה מוכרת רק בבית דין.

מקשה הגמרא: אם רבי שמעון שנה את דין גרושה, הָא נַמִּי תָּנְיָא – כבר שמענו זאת בסיפא של משנתינו, 'כָּל שֶׁאֵין לָהּ מְזוֹנוֹת לא תמכור אלא בבית דין'. לְאַתּוּיֵי מַאי – מה מוסיף בכלל זה, האם לְאו לְאַתּוּיֵי גְּרוּשָׁה אפילו מן הנישואין שתמכור רק בבית דין, ומדוע הוצרך שוב להשמיע דין גרושה. מתרצת הגמרא: כלל זה לֹא בא להוסיף דין גרושה, אלא לְאַתּוּיֵי מְגוֹרֶשֶׁת וְאֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת [–ספק מגורשת] מן האירוסין, ולא בא להשמיע שמוכרת לכתובתה בבית דין, שהרי נלמד מאלמנה מן האירוסין שמוכרת רק בבית דין, אלא החידוש משום שסובר כְּדְרַבִּי יֵרְא, דְּאָמַר רַבִּי יֵרְא, כָּל מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ מְגוֹרֶשֶׁת וְאֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת, בָּעֵל חַיָּיב בְּמָזוֹנוֹתֶיהָ. וחידשה משנתינו, שדין זה הוא רק בחיי הבעל, שכיון שהיא מעוכבת מלהנשא מחמתו הוא חייב לזונה, אבל לאחר מיתתו, אינה יכולה להוציא מהיורשים מזונות מספק.

הגמרא מביאה ראיה לרבי יוחנן: תָּא שְׁמַע, כְּשֵׁם שֶׁהאלמנה מוֹכֶרֶת שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין, כָּךְ אם מתה קודם שגבתה כתובתה, יוֹרְשֶׁיהָ – בניה שהם יוֹרְשֵׁי כְּתוּבָּתָהּ לגבותה מבעלה, מוֹכְרִים שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין. ומדייקת הגמרא: בְּשֶׁלָּמָּא לְמַאן דְּאָמַר שהטעם לְפִי שֶׁאֵין אָדָם רוֹצֶה שֶׁתִּתְכַּוֵּוה אִשְׁתּוֹ בְּבֵית דִּין, מובן, דְּכִי הֵיכִי דְּאִיהִי לֹא נַיְחָא לֵיהּ דְּתִתְבַּזֵּי – כשם שהוא לא רוצה שתתבזה, ולכך רוצה שתוכל למכור שלא בבית דין, כָּךְ יוֹרְשֶׁיהָ נַמִּי לֹא נַיְחָא לֵיהּ דְּלִיבְּזוּ, ומוכרים שלא בבית דין. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר שהטעם הוא מָשׁוּם חִינָּא, ולכן תיקנו שהנשים לא יטרחו, יוֹרְשֶׁיהָ שהם זכרים, מַאי חֵן אִיכָּא – מה שייך לתקן עבורם שימכרו שלא בבית דין משום חינא, הרי אף אם יטריחו אותם לבית דין, לא ימנעו הנשים מלהנשא, שלא איכפת להן בטירחת האנשים. דוחה הגמרא: תַּרְגְּמָהּ עוּלָּא, בְּגִין שֶׁיַּרְשָׁתָהּ בְּתָהּ אוֹ אֲחוֹתָהּ, ולכך ימכרו שלא בבית דין, כדי שהן עצמן לא ימנעו מלהנשא.

משנה

במשנה הקודמת (ע"א) נחלקו רבי שמעון וחכמים, עבור מה יכולה אלמנה למכור נכסים שלא בבית דין. לרבי שמעון רק לגביית מזונות, ולא לגביית כתובה. ולחכמים גם לגביית כתובה, ואף במקום שלא מקבלת מזונות.

דין נוסף שנינו לעיל (נב:), אלמנה שגבתה כתובתה, מפסיקה לקבל מזונות מהיתומים.

במשנה שלפנינו הוסיפו רבי שמעון וחכמים לחלוק באלמנה שגבתה חלק מהכתובה, לרבי שמעון, מפסידה את מזונותיה מהיתומים, ולחכמים אינה מפסידה.

אלמנה שֶׁמָּכְרָה מנכסי היתומים לגביית כל כְּתוּבָּתָהּ אוֹ מֻקְצָתָהּ, וכן אם לוותה כסף ומְשִׁכְּנָה את כל כְּתוּבָּתָהּ אוֹ את מֻקְצָתָהּ, וכן אם נָתְנָה את כל כְּתוּבָּתָהּ לְאדם אַחֵר אוֹ את מֻקְצָתָהּ, אין לה מזונות, ולכן לֹא תִּמְכּוֹר עוד מהנכסים לגבות אֶת הַשְּׁאָר מכתובתה אֶלָּא בְּבֵית דִּין. זו שיטת רבי שמעון, שאלמנה שגבתה חלק מכתובתה מפסידה את מזונותיה מהיתומים, ומה שמוכרת מכאן ואילך הוא רק לכתובה, והוא סובר שלכתובה מוכרת רק בבית דין.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, מוֹכֶרֶת הִיא לכתובה, אֲפִילּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים. ואף שגבתה מקצת הכתובה, לא הפסידה מזונותיה, וּמוֹכֶרֶת לְמָזוֹנוֹת, ושתי מכירות אלו מוכרת שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין. וּכשמוכרת למזונות כּוֹתֶבֶת בשטר המכירה 'לְמָזוֹנוֹת מָכַרְתִּי', וזו עצה טובה שנתנו לה, שלא יאמרו שאת הכל מכרה למזונות, ושהיא רעבתנית, ולא ירצו בני אדם לשאתה לאשה.

מוסיפה המשנה: וּגְרוּשָׁה לֹא תִּמְכּוֹר לכתובתה אֶלָּא בְּבֵית דִּין.

* * *

גמרא

מבררת הגמרא: מַתְנִיתִין מַנִּי – מי הוא תנא קמא של משנתינו, שאם אלמנה מכרה מקצת כתובתה, הפסידה מזונותיה. מבארת הגמרא: רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא. דְּתַנְיָא, מָכְרָה את כל כְּתוּבָּתָהּ, וכן אם לוותה וּמְשִׁכְּנָה למלוה את כל כְּתוּבָּתָהּ עבור החוב, וכן אם לוותה וְעָשָׂתָהּ את כל הקרקע המיוחדת לִכְתוּבָּתָהּ, אֲפוֹתִיקי לְאַחֵר – שאמרה למלוה שפרעון החוב לא יהא אלא מקרקע זו, אֵין לָהּ עוד מְזוֹנוֹת מהיתומים (דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר). וסובר תנא קמא [רבי מאיר], שאם מכרה או משכנה רק מקצת הכתובה, יש לה מזונות. רַבִּי שִׁמְעוֹן חולק וְאוֹמֵר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא מָכְרָה וְלֹא מִשְׁכְּנָה את כל כְּתוּבָּתָהּ, אֶלָּא רק את מַחֲצִיתָהּ או מקצתה, אֲבָדָה מְזוֹנוֹתֶיהָ.

הגמרא דנה בטעם מחלוקת רבי מאיר ורבי שמעון. שואלת הגמרא: לְמֵימְרָא – האם נאמר שסיבת המחלוקת היא, דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר, שאלמנה שגבתה מקצת כתובה מפסידה מזונותיה, משום דְּלֹא אַמְרִינַן שכל זמן שחייבים לה מִקְצַת מִכָּסָּהּ הכתובה, נחשב כְּמו שחייבים לה את כָּל כָּסָּהּ הכתובה, ויש לה מזונות. אלא אף אם תגבה מקצת כתובה, שוב לא יהא לה מזונות. וְרַבָּנַן סָבְרֵי, אַמְרִינַן מִקְצַת מִכָּסָּהּ הכתובה הרי הוא כְּכָל כָּסָּהּ הכתובה. וכל זמן שלא גבתה את כל הכתובה יש לה מזונות. מקשה הגמרא: וְהָא אִיפְּכָא שַׁמְעִינַן לְהוּ – הרי למדנו במקום אחר שסברת רבי שמעון וחכמים הפוכה, שלרבי שמעון דין המקצת כדין הכל, ולרבנן אינו כדין הכל. דְּתַנְיָא בברייתא לענין כהן גדול שמותר לו לשאת רק בתולה, שנאמר בפסוק (ויקרא כא יג), 'וְהוּא אִשָּׁה בִּבְתוּלֶיהָ יִקָּח', ודורשים, פָּרַט לִבְוּעָרֶת שֶׁכָּלוּ [–שנתמעטו] בְּתוּלֶיהָ, ואין כל בתוליה קיימים, שאסורה לכהן גדול, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, שסובר שמקצת בתולים אינו כדין כל הבתולים. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁירִין ומתירים כהן גדול בִּבְוּעָרֶת, שלדעתם מקצת בתולים ככל הבתולים. נמצא שלרבי שמעון, לגבי בתולים דין מקצת כדין הכל, ולגבי כתובה אינו כדין הכל. ולרבי מאיר, לגבי בתולים דין מקצת אינו כדין הכל, ולגבי כתובה דין מקצת כדין הכל.

המשך בעמ' קנב

עונה הגמרא: **הָתָם** – בענין כהן גדול, **בִּקְרָאֵי פְּלִיגִי** – חלקו בדרשת הפסוקים, ולא ממשמעות הלשון. **רַבִּי מֵאִיר סָבַר**, אם היה כתוב 'וְהוּא אִשָּׁה **בְּתוּלָה** יִקַּח', היה משמע **שֶׁאֲפִילּוּ** בוגרת שיש לה רק **מְקָצָת בְּתוּלִים** מותרת לכהן גדול, ונכתב 'בְּתוּלֶיהָ', בלשון רבים, לומר שאין להתיר **עַד דְּאִיכָּא כּוּלְּהוּ בְּתוּלִים**, ובוגרת שאין בתוליה שלימים אסורה לכהן גדול. והתוספת בי"ת במלה 'בִּבְתוּלֶיהָ', מלמד שרק **בְּנִבעלה כְּדַרְכָּהּ** ואיבדה בתוליה, **אִין** – נאסרת לכהן גדול, אבל נבעלה **שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ** ולא איבדה בתוליה, **לֹא** נאסרת.

וְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבְרֵי, שאם היה כתוב 'בְּתוּלָה', **בְּתוּלָה שֶׁלֵּמָה מַשְׁמַע** – התורה מקפידה על בתולים שלימים, ובוגרת פסולה לכהן גדול. ונכתב 'בְּתוּלֶיהָ' ללמד **שֶׁאֲפִילּוּ מְקָצָת בְּתוּלִים** כשרים, ובוגרת מותרת.